

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové a soudců Zdeňka Kühna a Miloslava Výborného v právní věci žalobce: **J. M.**, zast. JUDr. Tomášem Pelikánem, advokátem se sídlem Dušní 22, Praha 1, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5 – Smíchov, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 17. 2. 2012, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 11. 2013, č. j. 34 Ad 20/2012 – 56,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

[1] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností napadá v záhlaví označený rozsudek Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 17. 2. 2012, č. j. 471 212 449/315-AL (dále jen „rozhodnutí o námitkách“). Uvedeným rozhodnutím žalovaná na základě námitek stěžovatele změnila rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 12. 4. 2010, tak, že stěžovateli přiznala starobní důchod ve výši 8843 Kč měsíčně.

II. Skutkové okolnosti vyplývající z důkazového spisu

[2] Žalovaná rozhodnutím ze dne 12. 4. 2010, stěžovateli přiznala starobní důchod ve výši 8794 Kč měsíčně. Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel námitky,

jejichž prostřednictvím požadoval rozúčtování jeho důchodu přiznaného výhradně z českých dob pojištění. Podle stěžovatele nebylo přihlédnuto k době pojištění za dobu 1. 1. 1996 – 31. 12. 2002 a 1. 5. 2009 – 31. 8. 2009. Dále bylo žalované vytýkáno, že měla vypočít částku důchodu odpovídající době českého dobrovolného pojištění a výši vyměřovacího základu za tuto dobu a tato částka měla být přičtena k výši procentní výměry dílčího důchodu. Stěžovatel v námitkách též požadoval vysvětlení rozsahu započtených dní pojištění. Žalovaná o námitkách rozhodla dne 9. 12. 2010 rozhodnutím, jímž podané námitky zamítla a rozhodnutí ze dne 12. 4. 2010, č. j. 471 212 449, potvrdila. Toto rozhodnutí bylo na základě žaloby stěžovatele zrušeno pro nepřezkoumatelnost rozsudkem krajského soudu ze dne 31. 10. 2011, č. j. 34 Ad 15/2011 -28.

[3] Novým rozhodnutím o námitkách žalovaná změnila rozhodnutí ze dne 12. 4. 2010 tak, že stěžovateli přiznala starobní důchod ve výši 8843 Kč měsíčně. S odkazem na ustanovení čl. 45 a 46 nařízení Rady (ES) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství (dále jen nařízení „č. 1408/71“) provedla žalovaná nejprve výpočet výše starobního důchodu podle právních předpisů České republiky a následně výpočet s přihlédnutím k dobám pojištění získaným podle právních předpisů jiných členských států. Stěžovatel získal v České republice celkem 14 431 dnů pojištění. Pro účely stanovení výše procentní výměry bylo z tohoto počtu odečteno 192 dní z důvodu snížení náhradních dob pojištění na 80%. Výše starobního důchodu proto vycházela z doby pojištění v rozsahu 14 239 dnů, a to včetně období namítaných stěžovatelem, tj. 1. 1. 1996 – 31. 12. 2002 a 1. 5. 2009 – 31. 8. 2009. Osobní vyměřovací základ byl stanoven na 13 238 Kč; výpočtový základ dle ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění platném pro projednávanou věc (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), činil 11 322 Kč. Částku procentní výměry stěžovatele za 39 let ($39 \times 1,5\%$ dle § 34 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění) pojištění žalovaná vypočetla na 6624 Kč (58,50% z 11 322 Kč). Výše starobního důchodu podle českých právních předpisů tedy po přičtení základní výměry 2170 Kč činila 8794 Kč.

[4] Při výpočtu dílčího důchodu nebylo přihlédnuto k době pojištění stěžovatele v Rakousku v období 1991 – 1995 a 1. 12. 1997 – 31. 1. 1998, 1. 1. 2001 – 28. 2. 2001 a 1. 12. 2001 – 28. 2. 2002 (v celkové době 2 469 dnů), neboť se jedná o náhradní dobu pojištění, která nebyla získána na území ČR. Doba pojištění získaná v Rakousku byla tedy hodnocena v rozsahu 4811 dnů. Doba pojištění získaná v ČR činila dle čl. 46 odst. 2 nařízení č. 1408/71 celkem 11 770 dní. Celková doba pojištění ve všech členských státech proto dosáhla výše 16 581 dnů. Základní výměra stanovená podle podílu české doby pojištění a celkové doby pojištění se rovnala 1541 Kč. Procentní sazbu za 45 celých roků pojištění (16 581 dní) žalovaná určila na 67,50% výpočtového základu, který dle údajů z osobního listu důchodového pojištění dosahuje výše 12 771 Kč (odpovídající osobní vyměřovací základ činil 18 068 Kč). Procentní výměra se tak rovnala 8621 Kč, ta se také krátila podle podílu české a celkové doby pojištění a ve výsledku tak činila 6120 Kč. Stěžovatel dále získal 6 celých roků dobrovolného pojištění a tomu odpovídající výši procentní výměry 9%. Osobní vyměřovací základ za toto období činil 19 253 Kč, čemuž koresponduje výpočtový základ ve výši 13 126 Kč. Procentní výměra za 6 roků dobrovolného pojištění tím pádem byla stanovena na 1182 Kč a celková procentní výměra dosáhla výše 7302 Kč. Výše dílčího starobního důchodu se rovnala částce 8843 Kč (1541 Kč

pokračování

+ 7302 Kč). Stěžovateli tak žalovaná v souladu s čl. 46 odst. 1 nařízení č. 1408/71 přiznala starobní důchod v této výši.

III. Řízení před krajským soudem

[5] Proti rozhodnutí žalované podal stěžovatel dne 3. 5. 2012 žalobu dle části třetí, hlavy II, dílu 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, v platném znění (dále jen „s. ř. s.“), v níž namítal, že výsledná výše starobního důchodu neodpovídá skutečně zjištěné době pojištění, zejména vzhledem k dobrovolné době pojištění v ČR a době pojištění v Rakousku. Rozhodnutí žalované obsahuje rozpory s údaji zjištěnými z osobního listu důchodového pojištění. Při dílčení není dle stěžovatele namístě snížení náhradních dob pojištění na 80%. Počet dní rakouské doby pojištění nebyl řádně zdůvodněn. Při orientačním výpočtu starobního důchodu žalovaná stěžovateli vypočetla důchod v částce 9359 Kč. Žalovaná ve výpočtu důchodu nezohlednila dobu dobrovolného pojištění za roky 1996 – 2002, které stěžovatel platil na základě doporučení žalované. V letech 1991 – 1995 byl stěžovatel povinně účasten na pojištění v Rakousku a dobrovolně si na doporučení žalované platil pojištění v ČR. Podle osobního listu důchodového pojištění však byl v ČR veden jako osoba samostatně výdělečně činná. Stěžovatel je přesvědčen, že se v případě české doby pojištění za toto období materiálně jednalo o dobrovolnou dobu pojištění, ačkoli tento institut v kýžené době neexistoval. Podle žaloby tak byl stěžovatel na výši důchodu paradoxně zkrácen oproti pojištěncům s pouze povinným pojištěním.

[6] Krajský soud žalobu jako nedůvodnou zamítl. Z odůvodnění napadeného rozsudku vyplývá, že stěžovatel byl z hlediska důchodového pojištění osobou samostatně výdělečně činnou v letech 1991 – 1995. Doba dobrovolné účasti na pojištění v letech 1996 – 2002 a od 1. 5. 2009 – 31. 8. 2009 nebyla stěžovatelem zpochybněna. Rakouskou dobu pojištění žalovaná zhodnotila v souladu s čl. 15 odst. 3 písm. c) nařízení č. 1408/71 a to v maximech 360 dnů, 52 týdnů, 12 měsíců atd. Krajský soud neshledal pochybení v krácení náhradních dob pojištění na 80%, neboť tento postup považoval za souladný se zákonem. Krajský soud dále zrekapituloval postup při výpočtu starobního důchodu a ztotožnil se s vypořádáním věci žalovanou.

IV. Kasační stížnost a vyjádření žalované

[7] Rozsudek krajského soudu napadl stěžovatel včas podanou kasační stížností z důvodů, které lze podřadit pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

[8] Stěžovatel se v souvislosti se svým nástupem dne 1. 11. 1991 do zaměstnání v Rakousku informoval u žalované, jaké jsou možnosti zajištění jeho účasti na českém důchodovém systému. Na základě podané informace si v letech 1991 – 1995 z vlastní vůle platil pojistné dle ustanovení § 11 písm. b) zákona č. 100/1988, o sociálním zabezpečení, v tehdy účinném znění (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení z roku 1988“), a to v minimální stanovené výši. Není proto zřejmé, proč žalovaná toto období považuje za období samostatné výdělečné činnosti a nikoli za dobu dobrovolného pojištění, neboť o faktické pojištění se dle stěžovatele nemohlo jednat. Institut dobrovolného pojištění sice výslovně zavedl až zákon o důchodovém pojištění, nicméně dle stěžovatele nebyl tento

institut novinkou ale pokračováním § 11 zákona o sociálním zabezpečení z roku 1988. Uvedené vyplývá dle stěžovatele i ze systematiky zákona. Nepovažovala-li proto žalovaná období let 1991 - 1995 za období dobrovolného pojištění, pak postupovala ryze formalisticky, čímž poškodila stěžovatele na výši průměrného denního indexovaného výdělku i osobního vyměřovacího základu. Kasační stížností bylo dále poukázáno, že žalovaná neměla pro účely výpočtu dílčího důchodu krátit doby náhradních dob pojištění na 80%.

[9] Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila s vypořádáním věci krajským soudem.

V. Posouzení důvodnosti kasační stížnosti

[10] Kasační stížnost je podle ustanovení § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a podle jejího obsahu je v ní namítán důvod dle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tedy nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení a nepřezkoumatelnost spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

[11] Na základě ustanovení § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. je Nejvyšší správní soud při přezkumu rozhodnutí krajských soudů vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti, ledaže by bylo řízení před soudem zmatečné, bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, anebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné, jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné. Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu z těchto důvodů, přičemž přihlédl k obecné námitce nepřezkoumatelnosti uplatněné stěžovatelem a žádnou z výše popsaných vad v řízení o žalobě neshledal. Napadený rozsudek je vystaven na logických závěrech opřených o náležitou zákonnou úpravu.

[12] Stěžovatel svou stěžejní námitkou napadá postup žalované, která započítala jeho doby pojištění v letech 1991 – 1995 jako období povinného pojištění osoby samostatně výdělečně činné. Podle svých tvrzení si stěžovatel v tomto období platil pojištění dobrovolně na základě doporučení žalované a nebyl osobou samostatně výdělečně činnou. Povinně byl přitom jako zaměstnanec pojištěn v Rakousku.

[13] Nejvyšší správní soud k této námitce považuje za vhodné na úvod poznamenat, že výpočet výše starobního důchodu podléhá aplikaci nařízení č. 1408/71 založeného na principech rovného zacházení, sčítání dob pojištění, zachování nabytých práv a aplikace jednoho právního řádu. Posledně jmenovaný princip odpovídá skutečnosti, že osoba využívající svého práva na volný pohyb podléhá v každém okamžiku pouze jednomu systému sociálního zabezpečení a aplikace právních předpisů ostatních členských států je tak vyloučena. Základním pravidlem potom je použití právních předpisů toho státu, kde osoba vykonává svou výdělečnou činnost. V případech, kdy osoba vykonává výdělečnou

pokračování

činnost ve více členských státech, se v souladu s principem jediného pojištění aplikují předpisy státu, v němž tato osoba vykonává závislou činnost, tj. v němž je zaměstnána. Z uvedeného pravidla však existuje výjimka. Dle Přílohy VII. nařízení č. 1408/71 je totiž těmto osobám možné založit dvojí pojištění, na jehož základě se pojistné z příjmů ze zaměstnání platí ve státě zaměstnání a pojistné ze samostatné výdělečné činnosti se platí ve státě, v němž je tato činnost vykonávána. To platí podle bodu 3 uvedené přílohy v případech, pokud je osoba samostatně výdělečně činná v České republice a vykonává závislou činnost v kterémkoliv jiném členském státě.

[14] Na základě uvedeného lze uzavřít, že pokud by stěžovatel byl zaměstnán v namítaném období v Rakousku a zároveň vykonával v ČR samostatně výdělečnou činnost, resp. platil si v ČR pojistné na důchodové pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná, pak by jeho příjmy ze zaměstnání podléhaly pojistnému dle rakouských právních předpisů a samostatně výdělečná činnost by podléhala pojistnému dle předpisů českých.

[15] Sociální zabezpečení osob samostatně výdělečně činných bylo do tehdejšího československého právního řádu zavedeno zákonem č. 110/1990 Sb., kterým byl novelizován zákon o sociálním zabezpečení z roku 1988, a to s účinností od 1. 5. 1990. Podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. g) zákona o sociálním zabezpečení z roku 1988 byla samostatná výdělečná činnost podřazena pod širší pojem zaměstnání. Osoby samostatně výdělečně činné pak byly povinny platit pojistné na důchodové pojištění ve výši dle ustanovení § 145b téhož zákona.

[16] Mezi stranami není sporu o tom, že stěžovatel byl v období od 1. 11. 1991 až 31. 12. 1995 zaměstnán v Rakousku a platil si zde povinně pojistné. Stěžovatelem je však namítáno, že doba pojištění, které si platil v této době v ČR, byla dobou dobrovolného a nikoli povinného pojištění. Nejvyšší správní soud z osobního listu důchodového pojištění stěžovatele ověřil, že byl žalovanou v období od 1. 1. 1991 až 31. 12. 1995 veden jako osoba samostatně výdělečně činná. Stejnou informaci obsahují i výpisy z evidence osob samostatně výdělečně činných založené v dávkovém spisu, podle nichž si stěžovatel hradil pojistné jako osoba samostatně výdělečně činná. Podle formuláře potvrzení E 205 CZ týkajícího se historie pojištění v České republice vydaného Správní komisí pro sociální zabezpečení migrujících pracovníků byl stěžovatel v namítaném období rovněž povinně pojištěn v ČR. Stěžovatel podal přihlášku k pojištění osob samostatně výdělečně činných, čímž projevil vůli být jako osoba samostatně výdělečně činná pojištěn (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4 Ads 51/2009 – 42, dostupný na www.nssoud.cz, stejně jako veškerá dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu). Tuto skutečnost ani stěžovatel v rámci řízení před krajským soudem nepopřel, což sám stěžovatel uvádí v kasační stížnosti.

[17] Namítal-li stěžovatel, že v předmětném období byl v ČR pojištěn dobrovolně, nelze mu přisvědčit. Institut dobrovolného pojištění byl do českého právního řádu zakotven s účinností od 1. 1. 1993 ustanovením § 3 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, podle kterého občané, kteří vykonávají v cizině zaměstnání uvedená v § 8 odst. 1 písm. a) až d) a g) zákona o sociálním zabezpečení z roku

1988, a mají trvalý pobyt na území České republiky, mohou platit za dobu takového zaměstnání pojistné na důchodové zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti; přitom však nelze platit jen pojistné na důchodové zabezpečení nebo jen příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Citované ustanovení by se na stěžovatele vztahovalo, pokud by byl zaměstnán v Rakousku a od 1. 1. 1993 si chtěl platit dobrovolné pojištění. Stěžovatel v Rakousku vykonával zaměstnání a byl tam povinně pojištěn. K důchodovému pojištění v českém systému sociálního zabezpečení se stěžovatel sám přihlásil již v roce 1991 k placení pojistného jako osoba samostatně výdělečně činná. Osoby samostatně výdělečně činné nejsou automaticky důchodově pojištěny, nýbrž musí buď dosáhnout určitého příjmu, nebo se musí dobrovolně k účasti na důchodové pojištění přihlásit (obdobně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2008, č. j. 3 Ads 81/2008 – 43). Do 1. 1. 1993 tedy stěžovatel nemohl být dobrovolně pojištěn, neboť tento institut neexistoval. Po účinnosti ustanovení o možnosti hrazení dobrovolného pojištění přitom stěžovatel zůstal stále přihlášen k důchodovému pojištění v režimu osob samostatně výdělečně činných.

[18] Za daných okolností a s ohledem na nařízení č. 1408/71 byly u stěžovatele splněny podmínky pro to, aby měl v předmětném období dvojí pojištění, a to v souvislosti se závislou činností v Rakousku a samostatnou výdělečnou činností v ČR. Taková doba pojištění osoby samostatně výdělečně činné na území České republiky se hodnotí jako doba pojištění podle českých právních předpisů, a nelze ji proto pro stanovení osobního vyměřovacího základu vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4 Ads 51/2009 – 42). Námitka stěžovatele není důvodná.

[19] Další námitkou stěžovatel zpochybnil postup žalované, která dle jeho názoru neměla pro účely výpočtu dílčího důchodu krátit doby náhradních dob pojištění na 80%.

[20] Žalovaná v projednávaném případě provedla nejprve výpočet výše starobního důchodu podle právních předpisů České republiky a následně výpočet s přihlédnutím k dobám pojištění získaným podle právních předpisů jiných členských států, zde rakouských (tzv. dílčí důchod). Doba pojištění za účelem výpočtu dílčího důchodu se posuzuje dle ustanovení čl. 15 odst. 1 písm. a) nařízení Rady (EHS) č. 574/72, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství. Na základě citovaného ustanovení se k dobám pojištění získaným podle právních předpisů jednoho členského státu přičtou doby pojištění získané podle právních předpisů kteréhokoli jiného členského státu, pokud je to nezbytné k doplnění dob pojištění získaných podle právních předpisů prvního členského státu za účelem získání, zachování nebo obnovení nároků na dávky, pokud se tyto doby pojištění nepřekrývají.

[21] Stěžovatel získal v České republice celkem 14 431 dnů pojištění včetně náhradních dob pojištění. Vypočítává-li se při dílčení poměr českých dob pojištění s dobami získanými podle právních předpisů jiných členských států, je pro určení české doby pojištění nezbytné užít české právní předpisy (srov. čl. 46 nařízení č. 1408/71). Ve výše uvedené celkové době pojištění byly zahrnuty i náhradní doby pojištění v rozsahu 963 dní, které se však v souladu s ustanovením § 34 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění započítávají pouze ve výši 80%. Z tohoto důvodu bylo z celkové doby pojištění odečteno 192 dní a

pokračování

dobu pojištění stěžovatele tak byla zákonným způsobem snížena na 14 239 dní. Tento postupem Nejvyšší správní soud shledal souladným se zákonem (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2010, č. j. 3 Ads 90/2009 – 78). Od této doby bylo odečteno období 2469 dní, neboť se překrývalo s dobou povinného pojištění získanou podle v Rakousku. Žalovaná tedy postupovala zákonným způsobem, pokud dobu pojištění podle českých právních předpisů hodnotila za účelem výpočtu dílčího důchodu v rozsahu 11 770 dní. Krajský soud v tomto ohledu též neshledal pochybení žalované, námitku stěžovatele proto Nejvyšší správní soud neshledal důvodnou.

VI. Závěr a náklady řízení

[22] Kasační námitky uplatněné stěžovatelem nebyly Nejvyšším správním soudem s ohledem na výše uvedené shledány důvodnými a ani z přezkumu dle § 103 odst. 3 a 4 s. ř. s., který Nejvyšší správní soud provádí z úřední povinnosti, nevyplýval důvod pro zrušení napadeného rozsudku krajského soudu. Kasační stížnost proto byla v souladu s ustanovením § 110 odst. 1 s. ř. s. větou poslední zamítnuta.

[23] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud dle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů řízení nenáleží. Toto právo by svědčilo žalovanému, protože však žalovaný žádné náklady neuplatňoval a Nejvyšší správní soud ani žádné náklady, jež by mu vznikly a jež by překročily náklady jeho běžné administrativní činnosti, ze spisu nezjistil, rozhodl tak, že se žalovanému náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. listopadu 2014

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu